

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

2821

Vragen van de leden **Kuik** (CDA) en **Bikker** (ChristenUnie) aan de Minister van Justitie en Veiligheid over *de uitzending van Het Misdaadbureau waarin wordt gesproken over het project «Onder mijn Ogen» dat wordt gebruikt op een aantal mbo-scholen in Noord-Brabant* (ingezonden 11 april 2023).

Antwoord van Minister **Yeşilgöz-Zegerius** (Justitie en Veiligheid) mede namens de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de Minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs (ontvangen 6 juni 2023).

Vraag 1

Bent u bekend met de uitzending van Het Misdaadbureau (NPO Radio 1) van 31 maart 2023, waarin wordt gesproken over een project omtrent de aanpak van ondermijning en criminele uitbuiting op scholen dat in gang is gezet op een aantal mbo-scholen in Noord-Brabant?

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Heeft u in beeld op hoeveel (mbo-)scholen in Nederland signalen worden opgevangen van ondermijning en criminaliteit, maar ook en op welke manier en in welke omvang scholieren en studenten worden geronseld door criminelen? Zo ja, kunt u dit beeld delen? Zo nee, op welke wijze gaat u meer inzicht krijgen?

Antwoord 2

Op dit moment bestaat er geen (totaal)beeld van het aantal signalen of op welke manier en in welke omvang scholieren en studenten worden geronseld door criminelen. Onderwijsinstellingen staan midden in de maatschappij, waardoor het aannemelijk is dat (mbo-) scholen ook in mindere of meerdere mate te maken hebben met criminaliteit en ondermijning. Onderwijsinstellingen hebben geen opsporingstaak, maar zijn wel verantwoordelijk voor de veiligheid op school. (Mbo-)scholen zorgen voor een veilige leer- en werkomgeving voor hun leerlingen, studenten en personeel. Dat vraagt onder meer dat scholen inzetten op het voorkomen, herkennen en aanpakken van grensoverschrijdend gedrag. Het mbo moet zich houden aan verschillende wettelijke bepalingen en eisen bij de vormgeving van veiligheidsbeleid. Zo verplicht de Arbeidsomstandighedenwet (Arbowet), uitgewerkt in de cao mbo, de mbo-scholen hun personeel en studenten te beschermen tegen

onder andere psychosociale arbeidsbelasting, geweld en pesten. Jaarlijks moeten de scholen inventariseren welke fysieke en sociale veiligheidsrisico's er zijn en moeten maatregelen worden getroffen om deze risico's aan te pakken. Ook zijn (mbo-)scholen verantwoordelijk voor het bieden van veiligheid bij incidenten en een veilige infrastructuur op school. Van scholen mag worden verwacht dat zij inzicht hebben in de veiligheidsbeleving van studenten, hier beleid op voeren en effectief handelen bij signalen van onveilige situaties. Om zorgwekkend gedrag, waaronder crimineel gedrag, te signaleren zijn er meerdere instrumenten beschikbaar, die scholen kunnen inzetten. Zo bekostigt het Ministerie van OCW al jaren de Stichting School en Veiligheid (SSV). Hier kunnen scholen terecht voor advies, ondersteuning, kennis en tips. Zo heeft SSV in 2019 het instrument «niet pluis tool» opgeleverd. De «niet pluis tool» biedt houvast bij het gesprek met of over een leerling of student die zorgwekkend gedrag vertoont. Afhankelijk van de uitkomst kunnen verdere acties worden ondernomen. Daarnaast zijn interventies beschikbaar in de Kennisbank Effectieve Jeugdinterventies van het Nederlands Jeugdinstituut.

Er kan ook sprake zijn van criminele uitbuiting van leerlingen. Bij criminele uitbuiting wordt iemand gedwongen tot het plegen van strafbare feiten. Slachtofferschap en ouderschap lopen vaak door elkaar heen. Iemand die op het eerste gezicht een dader van een strafbaar feit lijkt te zijn, blijkt bij nader inzien een slachtoffer van uitbuiting te zijn.

In 2020 is een landelijk onderzoek gedaan naar de aard en omvang van criminele uitbuiting, als onderdeel van de integrale aanpak criminele uitbuiting. Uit dit onderzoek – uitgevoerd door het Centrum tegen Kinderhandel en Mensenhandel (hierna: CKM) en gepubliceerd op 30 juni 2022 – wordt een schatting gemaakt van 2.500 vermoedelijke slachtoffers van criminele uitbuiting in de afgelopen twee jaar in dertien onderzochte steden.¹ Dit cijfer betreft een schatting; het officiële registratiecijfer ligt lager. Criminele uitbuiting is namelijk een zogeheten «haaldelict»: slachtoffers herkennen zichzelf niet altijd als zodanig en delen hun situatie derhalve ook niet (proactief) met de eerstelijns professionals. Vanwege het strafbaar handelen van een slachtoffer is het voor professionals lastig om dwangmiddelen te identificeren. Tussen 2016 en 2020 kreeg het landelijk Coördinatiecentrum tegen Mensenhandel (CoMensha) zicht op 672 slachtoffers van criminele uitbuiting. Op 22 augustus 2022 heb ik hierover Kamervragen beantwoord van de leden Bikker en Verkuijlen.²

Vraag 3

Eerder zijn de motie-Kuik (Kamerstuk 29 240, nr. 116) en motie-Kuik c.s. (Kamerstuk 29 911, nr. 266) aangenomen door de Kamer, waarin wordt oproepen om scholen te ondersteunen in de aanpak van het ronspelen en uitbuiten van jongeren voor de criminaliteit. Wat zijn tot nu toe de ervaringen van de scholen op dit punt en in hoeverre voelen de scholen zich op dit moment voldoende toegerust?

Antwoord 3

Scholen beschikken over handreikingen en instrumenten om leerlingen en studenten die zorgwekkend gedrag vertonen in beeld te krijgen en – indien nodig – in te grijpen. Samen met de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, de Minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs en de onderwijsraden blijf ik in gesprek over de toereikendheid van de beschikbare protocollen en over een effectieve aanpak van criminele uitbuiting op onze scholen. Voor jeugdcriminaliteit ligt de moeilijkheid in het signaleren van de problematiek. Hiervoor zetten we in op de bewustwording op scholen, onder meer door de inzet van SSV.

Vraag 4

Via het spel «Onder mijn Ogen», dat wordt gebruikt door een aantal mbo-scholen in Noord-Brabant, leren docenten signalen van criminele uitbuiting en ondermijning herkennen bij hun studenten. Zijn inmiddels de

¹ Amsterdam, Lelystad, Zaandam, Schiedam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht, Nieuwegein, Groningen, Eindhoven, Arnhem, Tilburg, Breda-Noord, Leeuwarden en Heerlen.

² Kamerstuk 2022Z13761.

resultaten bekend van dit project? Zo ja, wat zijn hierbij de ervaringen van trainers en docenten?

Antwoord 4

Het Ministerie van JenV heeft in 2021 een subsidie verleend aan het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (het CCV) voor de ontwikkeling van het spel. «Onder mijn Ogen». Eind 2022 is een gebruikersevaluatie gedaan door het CCV onder deelnemende docenten na de eerste proeflessen. Het spel maakt docenten bewust van signalen van ondermijnd gedrag van studenten. Omdat het onderwerp op school met de eigen collega's wordt besproken, is de drempel daarna lager om eventuele zorgen en signalen bij de zorgcollega's neer te leggen. Over het algemeen blijkt uit de evaluatie dat het spelen van het spel als zinvol is ervaren om gezamenlijk met collega's over het onderwerp ondermijning te spreken.

Vraag 5

Worden op andere plekken dan op mbo-scholen in Noord-Brabant soortgelijke trainingen gegeven aan docenten om ondermijning en criminele uitbuiting te signaleren? Zo nee, bent u bereid om deze campagne breder in te zetten op scholen door heel Nederland, wanneer de resultaten van het project in Noord-Brabant positief zijn?

Antwoord 5

Er bestaan diverse instrumenten of workshops die scholen kunnen inzetten om hun docenten bewuster te maken van signalen van aanwezigheid georganiseerde en ondermijnende criminaliteit of criminele uitbuiting. Op dit moment wordt bekeken of het spel «Onder mijn ogen» nog een jaar kan worden gefinancierd, en kritisch kan worden geëvalueerd. Immers, het is belangrijk dat dergelijke trainingen effect hebben. Mocht dat uit de evaluatie zo blijken dan is het spel, na dat jaar, beschikbaar voor scholen. Onderwijsinstellingen bepalen zelf hoe zij hun onderwijs inrichten en welke trainingen zij daarbij gebruiken. In beginsel verstrekt OCW (en de Rijkspartners) géén subsidie voor het ontwikkelen of aanbieden van lesmaterialen c.q. lespakketten. Het programma Preventie met Gezag streeft er naar dat succesvolle instrumenten en/of interventies breed onder de aandacht worden gebracht bij gemeenten en, in dit geval, onderwijsinstellingen. Informatie over instrumenten die positief gewaardeerd worden is ook beschikbaar via het CCV en de Stichting School en Veiligheid. Indien het spel «Onder mijn Ogen» bereid is beoordeeld te worden door een onafhankelijke erkenningscommissie kan deze ook worden opgenomen in de databank Effectieve jeugdinterventies van het Nederlands Jeugdinstituut.

Vraag 6

Deelt u de mening dat docenten goed op de hoogte moeten zijn van hoe zij signalen van ondermijning en drugscriminaliteit op scholen kunnen herkennen, maar ook waar en hoe ze dit (anoniem) kunnen melden? Zo ja, op welke wijze gaat u dat bevorderen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 6

Ja. Dit zie ik in een breder verband. Allerlei maatschappelijke relevante zorg- en veiligheidsthema's komen namelijk de school binnen, zoals huiselijk geweld, misbruik, seksueel overschrijdend gedrag, mensenhandel, radicalisering, criminalisering, drugs- en wapenbezit, suïcide gedachten, depressie, obesitas, anorexia en mishandeling. Dit brede spectrum van zorg- en veiligheidsvraagstukken zorgt voor een zeer grote druk op het onderwijspersoneel. Dit terwijl de kerntaak van het onderwijs het lesgeven is. Uiteraard is het belangrijk dat -in het verlengde van de pedagogische rol van een docent- signalen van probleemgedrag herkend kunnen worden, en daar waar dit zorgwekkend is dat zij weten hoe dit gemeld kan worden bij een (interne) zorg coördinator of een (externe) wijkgebonden politieagent met een schooltaak. Docenten kunnen bij signalen gebruik maken van de eerder genoemde «niet plus tool». Daar staat in waar docenten een melding kunnen doen. Dit zijn de reguliere kanalen. Zoals in de beantwoording van vraag 7 staat heeft de Minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs al een meldplicht bij ernstige incidenten toegezegd.

Vraag 7

Bent u bereid om een landelijke meldcode voor docenten in te voeren, zodat het voor hen duidelijk is waar en hoe zij melding moeten maken van ondermijning op scholen?

Antwoord 7

De Minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs heeft een meldplicht bij ernstige incidenten toegezegd. Op dit moment werkt hij aan een meldplicht voor het funderend onderwijs. Dit gebeurt naar het voorbeeld van het bestaande systeem rondom schorsing en verwijdering, die het schoolbestuur heeft richting de Inspectie van het Onderwijs (IvhO). Hierdoor geldt straks ook dat voor ernstige incidenten een melding moet worden gedaan bij de IvhO. Naast het melden van incidenten omtrent het bezit, handel in of gebruik van vuurwapens, zullen hier ook andere vormen van ondermijning onder vallen die ernstige sociale, fysieke of psychische gevolgen hebben voor een leerling, ouder of personeelslid. De IvhO bekijkt vervolgens de meldingen en neemt zo nodig contact op met de school voor nadere toelichting, overleg of onderzoek. Vóór de zomer zal de internetconsultatie gestart worden. Hierin zal ook een volledig overzicht staan van alle veiligheidsincidenten die de school moet melden.

Deze meldplicht van de school bij de IvhO heeft als doel toe te zien op de kwaliteit van het veiligheidsbeleid op school en de inzet daarvan door het bestuur te toetsen. Naar verwachting zal het hiervoor benodigde wetsvoorstel, eind 2023 aan uw Kamer worden aangeboden, zodat deze per 2025 in werking kan treden. Scholen kunnen, voordat zij straks verplicht zijn dit te doen, nu al een melding maken bij de IvhO van een situatie waar zorgen over zijn. Zij kunnen bij incidenten omtrent seksueel misbruik, seksuele intimidatie, ernstig fysiek of psychisch geweld en discriminatie of radicalisering ook terecht bij een vertrouwensinspecteur van de IvhO.

Vraag 8

In hoeverre worden in het programma Preventie met Gezag ook onderwijsinstellingen betrokken?

Antwoord 8

In het kader van «Preventie met gezag» wordt in veel gemeenten ingezet op het herkennen van de signalen en het vervolgens inzetten van de passende interventies. Hierbij wordt altijd gekeken naar de lokale problematiek om maatwerk in te zetten. In een aantal gemeenten betekent dit dat er wordt ingezet op het verhogen van kennis bij professionals over uitbuiting of jonge aanwas. Ook zetten sommige gemeenten in op de ontwikkeling of versterking van de Veilig in en om school (VIOS) aanpak. De rol van de gemeente is hierbij van groot belang. De gemeente kan met de politie, jeugdzorg, jongerenwerk en de scholen afspraken maken (veiligheidsconvenanten) om gezamenlijk jeugdcriminaliteit aan te pakken. Preventie met gezag is een lerende aanpak waarin continue kennis wordt uitgewisseld via een lerend netwerk. Schoolveiligheid zal hier ook in worden besproken. Daarnaast zetten we ons in voor de verspreiding van geleerde lessen over de rest van Nederland.